

Ακολουθήσέ με
στο αρχαίο θέατρο
της Μεσσήνης

Αρχαία Μεσσήνη, μια πόλη αλώβητη στο χρόνο

Εάν θέλει κανείς σήμερα να δει, στο σύνολό της σχεδόν, μία αρχαία ελληνική πόλη, δεν έχει παρά να επισκεφθεί την αρχαία Μεσσήνη, την πρωτεύουσα της αρχαίας Μεσσηνίας. Η όψη του τεράστιου αρχαιολογικού πάρκου, που βρίσκεται δίπλα στο χωριό Μαυρομάτι, βορειοδυτικά της Καλαμάτας, δεν διαφέρει και πολύ από τη μορφή που θα είχε η Μεσσήνη στην αρχαιότητα. Ανάμεσα σε ελαιώνες, αμπέλια και αγρούς, υψώνονται τα άλλοτε πανίσχυρα τείχη της πόλης και μέσα από αυτά, τα καλοδιατηρημένα ιερά και δημόσια κτήριά της, τα σπίτια των κατοίκων της, αλλά και οι πολυτελείς τάφοι των διακεκριμένων πολιτών της.

Η ιστορία της πόλης ξεκινάει το 369 π.Χ. Τη χρονιά εκείνη ο Θηβαίος στρατηγός Επαμεινώνδας απελευθέρωσε τους Μεσσήνιους από τον σπαρτιατικό ζυγό. Για να περιορίσει οριστικά τον εχθρό στο έδαφός του, ίδρυσε τη Μεσσήνη ως νέα ισχυρή πρωτεύουσα της χώρας. Εκτός από τους ελεύθερους πια Μεσσήνιους, στην πόλη εγκαταστάθηκαν και οι εξόριστοι που επέστρεψαν στην πατρίδα, ύστερα από το κάλεσμα του Επαμεινώνδα.

Η Μεσσήνη, που πήρε το όνομά της από την πρώτη μυθική βασίλισσα της χώρας, χτίστηκε στους πρόποδες του όρους Ιθώμης, έναν τόπο ιερό και συμβολικό, ιδανικό από κάθε άποψη. Στην κορυφή του βρισκόταν το ιερό του Δία Ιθωμάτα, που η λατρεία του στη Μεσσηνία ήταν πανάρχαιη (9ος – 8ος αι. π.Χ.). Στην ακρόπολη της Ιθώμης, πάλι, είχαν δώσει οι Μεσσήνιοι την τελευταία μάχη για την απελευθέρωσή τους από τους Σπαρτιάτες (464 π.Χ.). Το σημαντικότερο όμως ήταν ότι η Ιθώμη προστάτευε τη Μεσσήνη σαν φυσικό οχυρό. Την τεράστια έκταση της πόλης, που ξεπερνούσε ακόμη και αυτή της Αθήνας, περιέβαλλε ένα ισχυρό τείχος, μήκους εννιάμισι περίπου χιλιομέτρων, με πύργους και επιβλητικές πύλες. Τόσο εντυπωσιακά ήταν τα τείχη της, που ο περιηγητής Πausανίας, όταν την επισκέφθηκε (155-160 μ.Χ.), τα σύγκρινε με τις οχυρώσεις του Βυζαντίου, την αποικία που ίδρυσαν οι Μεγαρείς τον 7ο αι. π.Χ., αλλά και της Ρόδου, που θεωρούνταν πρότυπο για την εποχή.

Εικ. 1 Άποψη του αρχαιολογικού χώρου της Μεσσήνης.

Η Μεσσήνη χτίστηκε σύμφωνα με το ιπποδάμειο σύστημα. Είχε, δηλαδή, δρόμους οριζόντιους και κάθετους που δημιουργούσαν οικοδομικά τετράγωνα ίσα μεταξύ τους. Το σπουδαιότερο όμως είναι ότι ακόμα και τα οικόπεδα των πολιτών ήταν όλα ίσα και ισάξια.

Η πρωτεύουσα αναπτύχθηκε πολύ περισσότερο σε σχέση με τις άλλες πόλεις της Μεσσηνίας, οι οποίες συνδέθηκαν μαζί της σε μια ομοσπονδία, που αποτέλεσε το *Κοινό των Μεσσηνίων*. Στα ελληνιστικά χρόνια, αν και δεν βρισκόταν στο κέντρο των εξελίξεων, γνώρισε τεράστια οικονομική ανάπτυξη χάρη στο εμπόριο με την Ιταλία, την Κρήτη και την Αίγυπτο.

Το 192 π.Χ., κάτω από την πίεση της Ρώμης, η Μεσσήνη εντάχθηκε στην *Ασική Συμπολιτεία*. Το 183 π.Χ. προσπάθησε να απενταχθεί. Όμως, εξαιτίας ενός φρικτού εγκλήματος που έπραξαν φανατισμένοι Μεσσήνιοι πολιτικοί, έχασε οριστικά την αυτονομία της, αλλά και κάθε δύναμή της. Με υποκινητή τον στρατηγό Δεινοκράτη, δηλητηρίασαν τον στρατηγό της Συμπολιτείας Φιλοποίμενα τον Μεγαλοπολίτη, τον οποίον είχαν αιχμαλωτίσει αντιδρώντας στην έντα-

ξη της πόλης τους στη Συμπολιτεία. Μοιραία, η Μεσσηνία έχασε τα περισσότερα από τα λιμάνια της και κάποια από τα εδάφη της δόθηκαν στη Μεγαλόπολη και τη Σπάρτη που τα διεκδικούσαν.

Μετά την κατάκτηση της Ελλάδας από τους Ρωμαίους (146 π.Χ.), στη Μεσσήνη εγκαταστάθηκαν σταδιακά Ρωμαίοι άποικοι, μαζί με πρόσφυγες από άλλες ελληνικές πόλεις. Χάρη στις καλές σχέσεις που ανέκαθεν διατηρούσαν οι Μεσσήνιοι με τους Ρωμαίους, η πόλη γνώρισε και πάλι μέρες μεγάλης ευημερίας. Για τον λόγο αυτό οι κάτοικοι τίμησαν πολλούς Ρωμαίους αυτοκράτορες, στήνοντας προς τιμήν τους ανδριάντες στην αγορά και το θέατρο της πόλης.

Από το τέλος του 3ου αι. μ.Χ. η Μεσσήνη άρχισε πια να παρακμάζει. Το ένα μετά το άλλο τα κτήριά της εγκαταλείφθηκαν και κατέρρευσαν, ώσπου ένας μεγάλος σεισμός που έγινε το 365 μ.Χ. προκάλεσε τελικά την συρρίκνωσή της. Πολύ σύντομα, στο πρώτο μισό του 5ου αι. μ.Χ., ένας νέος, βυζαντινός οικισμός δημιουργήθηκε σε ένα εκτεταμένο τμήμα της αρχαίας μεσσηνιακής πρωτεύουσας και η ζωή στο χώρο συνεχίστηκε ως και τον 15ο αι. μ.Χ.

Το θέατρο της Μεσσήνης

Φτάνοντας στον αρχαιολογικό χώρο της Μεσσήνης, το πρώτο μνημείο που συναντάει κανείς είναι το θέατρο (εικ. 2, 3). Κοντά του βρίσκεται η κρήνη Αρσινόη, που υδροδοτούσε την πόλη, η Αγορά, αλλά και το Ασκληπιείο, ο πιο σημαντικός χώρος της πόλης. Εδώ λατρευόταν ο Ασκληπιός, όχι τόσο με την ιδιότητα του θεραπευτή θεού, όσο κυρίως ως μυθικός βασιλιάς των Μεσσήνιων. Τη μεγάλη υπαίθρια αυλή του, με το ναό και το βωμό στο κέντρο της, περιέβαλλαν στοές, πίσω από τις οποίες ήταν χτισμένα τα λαμπρά δημόσια και ιερά κτήρια της Μεσσήνης, όπως το Εκκλησιαστήριο ή Ωδείο, το Συνέδριο ή Βουλευτήριο, το Αρχείο κ.ά.

Το θέατρο χτίστηκε τον 3ο αι. π.Χ. και ήταν ένα από τα μεγαλύτερα θέατρα της αρχαιότητας. Υπολογίζεται ότι χωρούσε περίπου 10.000 θεατές, καλύπτοντας έτσι τις ανάγκες όχι μόνο της πόλης, αλλά ολόκληρης της Μεσσηνίας. Η σημερινή του μορφή είναι το αποτέλεσμα επισκευών και μετατροπών που έγιναν στο πέρασμα του χρόνου. Οι σημαντικότερες από αυτές πραγματοποιήθηκαν στα μέσα περίπου του 2ου αι. μ.Χ. Από επιγραφές που βρέθηκαν, ξέρουμε ότι έγιναν με έξοδα του μεγάλου Μεσσήνιου ευεργέτη της πόλης Τιβέριου Κλαύδιου Σαιθίδα και της οικογένειάς του.

Δεν ξέρουμε αν το θέατρο φιλοξένησε παραστάσεις αρχαίου δράματος. Πιθανόν, παρουσιάζονταν δράματα τοπικής προέλευσης. Σίγουρα όμως το θέατρο χρησιμοποιήθηκε για ποικίλες άλλες λειτουργίες: από δρώμενα στο πλαίσιο θρησκευτικών γιορτών και πολιτικές συγκεντρώσεις έως θηριομαχίες και ναυμαχίες, θεάματα προσφιλή στους Ρωμαίους, ακόμη και απελευθερώσεις δούλων, όπως μαθαίνουμε από επιγραφές χαραγμένες σε *εδώλια*. Δεν αποκλείεται μάλιστα οι *απελεύθεροι*, όπως τους αποκαλούσαν, να

Εικ. 2 Το αρχαίο θέατρο της Μεσσήνης.

ήταν *τεχνίτες του Διονύσου*, καλλιτέχνες δηλαδή του θεάτρου, όπως ηθοποιοί, μουσικοί κ.ά., οι οποίοι αποτελούσαν ιδιαίτερη τάξη στη μεσσηνιακή κοινωνία. Αυτό συμπεραίνουμε από τις επιγραφές που εντοπίστηκαν σε καθίσματα του κοίλου ή σε βάθρα αγαλμάτων: στην επιφάνειά τους είναι χαραγμένα τα ονόματα *αγωνοθετών*, δηλαδή εύπορων πολιτών που αναλάμβαναν τη διοργάνωση των θεαμάτων στις γιορτές προς τιμή του θεού Διονύσου. Οι δούλοι, λοιπόν, απελευθερώνονταν από τους κυρίους τους, οι οποίοι με αυτόν τον τρόπο τους έβηταν υπό την προστασία του Διονύσου.

Στις αρχές του 4ου αι. μ.Χ. το θέατρο, πρώτο από κάθε άλλο κτήριο της αρχαίας μεσσηνιακής πρωτεύουσας, αφέθηκε στην τύχη του, ύστερα από έξι περίπου αιώνες λειτουργίας. Οι ελάχιστοι κάτοικοι που είχαν απομείνει στην ερημωμένη πόλη χρησιμοποίησαν τις πέτρες του για να κατασκευάσουν νέες οικοδομές, κάτι που δεν σταμάτησε να γίνεται σε όλη την περίοδο της Βενετοκρατίας μέχρι και τον 15ο αι. μ.Χ.

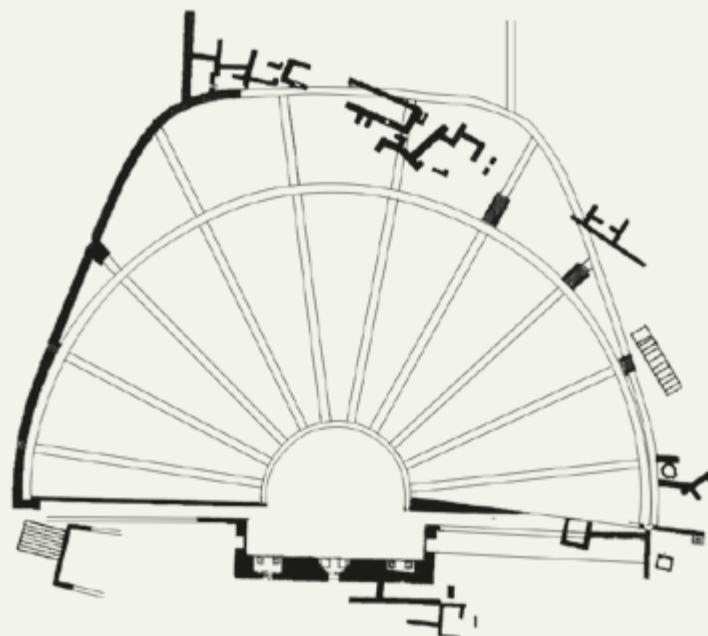
Εικ. 3 Άποψη του θεάτρου.

Στάση 1η: Το κοίλο

Ενώ στην αρχαιότητα το θέατρο φιλοξενούσε έναν μεγάλο αριθμό θεατών, όταν ήρθε στο φως μόνο μερικά καθίσματα στο κατώτερο τμήμα του *κοίλου* βρέθηκαν στη θέση τους (εικ. 11). Η καταστροφή είχε γίνει ήδη από την βυζαντινή εποχή, όταν οι κάτοικοι αφαίρεσαν καθίσματα για να τα χρησιμοποιήσουν στην οικοδόμηση κτηρίων. Πολλά από αυτά, μάλιστα, χτίστηκαν ακόμη και στο πάνω μέρος του κοίλου (εικ. 4)! Παρόλ' αυτά, στο πλαίσιο των εργασιών αναστήλωσης του θεάτρου, ξαναμπήκαν στην αρχική τους θέση κάποια από τα εδώλια. Έτσι, σήμερα το θέατρο χωράει περισσότερους από 1.500 θεατές (εικ. 2, 3).

Αν και το θέατρο δημιουργήθηκε στα ελληνιστικά χρόνια, ο τρόπος κατασκευής του θυμίζει πολύ τα ρωμαϊκά θέατρα. Επειδή το έδαφος δεν ήταν κατάλληλο, χρειάστηκε να συμπληρώσουν χώματα, για να αποκτήσει μεγαλύτερη κλίση. Ένα μέρος του κοίλου, λοιπόν, στηρίχθηκε στην τεχνητή πλαγιά που δημιουργήθηκε. Γύρω από το κοίλο χτίστηκε ένας τοίχος που συγκρατούσε τα χώματα. Ονομάζεται *αναλημματικός* κι έχει πύλες που χρησίμευαν για την είσοδο των θεατών. Σήμερα ένα μεγάλο μέρος του είναι κατεστραμμένο, εξαιτίας των βυζαντινών κτισμάτων που χτίστηκαν στο κοίλο. Η σημασία που δόθηκε στην ανθεκτικότητά του φαίνεται από τον τρόπο που τον έχτισαν εξωτερικά, ακολουθώντας το ίδιο σύστημα με τα τείχη της πόλης. Οι στενές και ψηλές πύλες που άνοιξαν κατά μήκος του θα έδιναν ακόμη περισσότερο την εντύπωση φρουρίου.

Από τις πύλες αυτές ξεκινούσαν *κλίμακες*, σκάλες δηλαδή. Ήταν κρυφές, καθώς βρίσκονταν κάτω από την επιφάνεια του κοίλου, και οδηγούσαν στο πάνω μέρος του (εικ. 5). Κι από εκεί πάλι, ξεκινούσαν άλλες κλίμακες, καθόδου αυτή τη φορά, που διευκόλυναν την πρόσβαση και την αποχώρηση των θεατών. Διέσχιζαν προς τα κάτω το κοίλο και κατέληγαν στην *ορχήστρα*, χωρίζοντας τα εδώλια σε έντεκα κάθετα τμήματα, τις *κερκίδες*. Το κοίλο όμως χωριζόταν και οριζόντια σε τρεις ζώνες. Μάλιστα, μπορούσε κανείς να ανεβεί απευθείας στη μεσαία ζώνη μέσω μίας πλακόστρωτης ράμπας πίσω ακριβώς από τον αναλημματικό τοίχο στο δεξί άκρο του κοίλου.

Εικ. 4 Η κάτοψη του θεάτρου. Στο πάνω μέρος του κοίλου διακρίνονται κατάλοιπα του βυζαντινού οικισμού.

Εικ. 5 Πύλη εισόδου στον τοίχο του κοίλου.

Το κοίλο όμως είχε ένα ακόμη πολύ ιδιαίτερο στοιχείο. Για να το δείτε, θα χρειαστεί να βγείτε έξω από το θέατρο και να περπατήσετε κατά μήκος του αναλημματικού τοίχου. Στο πίσω μέρος του κοίλου, θα συναντήσετε μία μεγάλη σκάλα που καταλήγει στον τοίχο. Ίσως να σκεφτείτε ότι ήταν μία ακόμη σκάλα που

εξυπηρετούσε την είσοδο των θεατών στο θέατρο. Κι όμως, χρησίμευε σαν *άνω πάροδος* για τους ηθοποιούς. Κάθε φορά, δηλαδή, που η υπόθεση του έργου απαιτούσε την αιφνιδιαστική είσοδό τους, οι ηθοποιοί ανέβαιναν από τη σκάλα στην κορυφή του κοίλου και από εκεί μπορούσαν να κατέβουν ως τη *σκηνή*.

Στάση 2η: Η ορχήστρα

Με τη διάμετρό της να φτάνει τα 23,56 μ. η **ορχήστρα** είναι μία από τις μεγαλύτερες ορχήστρες αρχαίων θεάτρων (εικ. 2, 3). Η μορφή που έχει σήμερα προέρχεται από τις μετατροπές που έγιναν στο θέατρο στα μέσα του 2ου αι. μ.Χ. Την εποχή εκείνη το δάπεδό της καλύφθηκε με πολύχρωμες πλάκες, που σήμερα όμως σώζονται μόνο σε ένα μικρό τμήμα της ορχήστρας.

Κάτω από την κατασκευή με τις ξύλινες σανίδες που θα δείτε γύρω από την ορχήστρα, βρίσκεται ο αποχετευτικός αγωγός του θεάτρου, καλυμμένος με πλάκες (εικ. 6). Συγκέντρωνε τα νερά της βροχής, που κατέβαιναν από το κοίλο, και, αφού περνούσε κάτω από τη σκηνή, τα μετέφερε σε έναν δεύτερο μεγάλο υπόγειο αγωγό. Σε κάποιες από τις πλάκες διακρίνονται οπές. Πρόκειται για τρύπες όπου στερεώνονταν οι ξύλινοι πάσσαλοι ενός κιγκλιδώματος. Ήταν, δηλαδή, μια μορφή περιφραξης που προστάτευε τους θεατές στη διάρκεια των μονομαχιών στο θέατρο τα ρωμαϊκά χρόνια. Πάντως, τα αγαπημένα θεάματα των Ρωμαίων πραγματοποιούνταν

Εικ. 6 Άποψη της ορχήστρας.

κατά κύριο λόγο στο Στάδιο της πόλης.

Στην κορυφή της ορχήστρας ξεχωρίζει ένας λίθινος θρόνος (εικ. 6). Τα πόδια του θυμίζουν πόδια λιονταριού, ενώ η πλάτη του καταλήγει σε κεφάλι χίνας. Σε αυτόν φαίνεται ότι καθόταν ο ιερέας του Διονύσου ή ο αγωνοθέτης των Διονυσίων. Ένας ακόμη παρόμοιος θρόνος έχει βρεθεί. Φαίνεται όμως

ότι θα υπήρχαν τουλάχιστον άλλοι τέσσερις και όλοι τους προορίζονταν για τους υψηλούς αξιωματούχους της πόλης. Εκτός από τους θρόνους, στην περίμετρο της ορχήστρας υπήρχαν και τιμητικά αγάλματα, κυρίως χάλκινοι ανδριάντες αυτοκρατόρων, διακεκριμένων πολιτών και ευεργετών της Μεσσήνης, τοποθετημένα πάνω σε βάθρα (εικ. 6).

Εικ. 7 Τα κατάλοιπα της σκηνής.

Στάση 3η: Η σκηνή

Στο διάστημα των έξι περίπου αιώνων που χρησιμοποιήθηκε το θέατρο οι περισσότερες αλλαγές έγιναν στη σκηνή. Ό, τι βλέπουμε σήμερα (εικ. 7) προέρχεται κυρίως από τις ριζικές μετατροπές που έγιναν στα μέσα του 2ου αι. μ.Χ. Μέχρι τον 1ο αι. π.Χ., πάντως, η σκηνή του θεάτρου ήταν ξύλινη και κινητή.

Πώς μπορούμε να το γνωρίζουμε όμως αυτό και ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που μας οδηγούν σε αυτό το συμπέρασμα; Για να το διαπιστώσετε, σταθείτε απέναντι από τη σκηνή και προχωρήστε αριστερά. Στη θέση μπροστά από τον αναλημματικό τοίχο του κοίλου, βρέθηκαν τρία παράλληλα λίθινα αυλάκια που φαίνονται ακόμη και σήμερα (εικ. 8). Είναι το σημείο εκείνο όπου υψωνόταν η **σκηνοθήκη**, ένα μεγάλο ορθογώνιο κτήριο, στο οποίο φύλασσαν τη φορητή σκηνή. Η σκηνή ήταν μία κατασκευή με τροχούς που κινούνταν μέσα στα αυλάκια. Κάθε φορά που χρειαζόταν να εμφανιστεί στην ορχήστρα, για

Εικ. 8 Τα αυλάκια μέσα στα οποία συρόταν η κινητή σκηνή.

Εικ. 9 Η πρόσοψη του λογείου.

τις ανάγκες μιας παράστασης, συρόταν προς το κέντρο (εικ. 10). Όταν, πάλι, η χρήση της ολοκληρωνόταν, συρόταν μέσα στη σκηνοθήκη και αποθηκευόταν εκεί.

Το κτίσμα της ρωμαϊκής σκηνής σώζεται σήμερα σε αρκετά καλή κατάσταση (εικ. 7). Έτσι, τα τμήματα που διατηρούνται μας βοηθούν να φανταστούμε την αρχική του μορφή. Ξέρουμε, λοιπόν, ότι στο πίσω μέρος βρισκόταν η σκηνή και μπροστά, ανάμεσα στη σκηνή και την ορχήστρα, ήταν το *λογείο*, ένα πλατύ βάθρο, δηλαδή, πάνω στο οποίο εμφανίζονταν οι υποκριτές. Φαίνεται ακόμη ότι το κτίσμα της σκηνής ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακό, καθώς η ανασκαφή έφερε στο φως πολλά από τα στοιχεία εκείνα που το διακοσμούσαν.

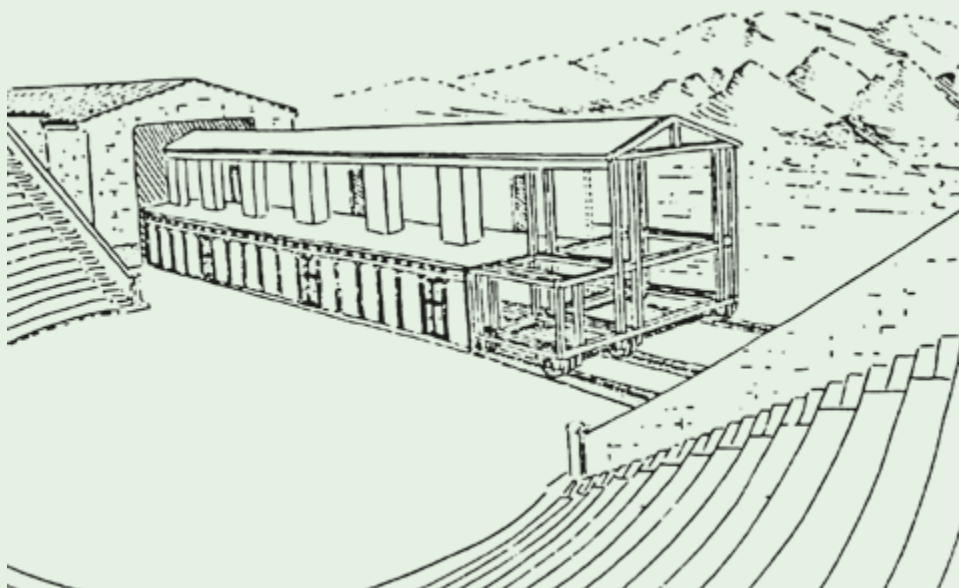
Το λογείο κατασκευάστηκε γύρω στα μέσα του 2ου αι. μ.Χ. με χρήματα που έδωσε η οικογένεια των Σαιθιδών. Στηριζόταν πάνω στους κίονες και τους ημικίονες, τμήματα των οποίων βλέπει κανείς σήμερα μπροστά από τα ερείπια της σκηνής (εικ. 7). Οι κολώνες αυτές προέρχονται από την πρώτη μόνιμη σκηνή που απέκτησε το θέατρο τον 1ο αι. π.Χ., στους πρώιμους ρωμαϊκούς χρόνους. Σχημάτιζαν, μάλιστα, την μπροστινή όψη του *προσκηπίου*, μιας στοάς, δηλαδή, μπροστά από το σκηνή που χρησίμευε και αυτή για την εμφάνιση των υποκριτών. Η πρόσοψη του λογείου, η μπροστινή του πλευρά δηλαδή, ήταν διακοσμημένη με ημικυκλικές κόγχες (εικ. 9). Ήταν ακόμη καλυμμένη με μαρμάρινες πλάκες, όπως και οι τοίχοι της σκηνής, πάνω στις οποίες υπήρχαν ανάγλυφα και χαραγμένα προσωπεία ηθοποιών, ζώα κ.ά. Σε κάποιες από τις πλάκες, όπως σε αυτή

που βλέπει κανείς σήμερα στο κέντρο της πρόσοψης, είναι χαραγμένη μία επιγραφή που αναφέρει το όνομα του τιμώμενου χορηγού Τιβέριου Κλαύδιου Σαιθίδα (εικ. 9).

Πίσω από το λογείο οι θεατές αντίκριζαν την πρόσοψη της σκηνής (εικ. 7). Σήμερα σώζεται μόνο το χαμηλότερο τμήμα της, στην αρχαιότητα όμως η σκηνή είχε τρεις ορόφους. Στην πρόσοψη κάθε ορόφου υπήρχαν πόρτες, κίονες και κόγχες διακοσμημένες με αγάλματα Ρωμαίων αυτοκρατόρων, αλλά και επιφανών πολιτών. Οι τρεις κόγχες του πρώτου ορόφου ήταν και οι πιο μεγάλες σε ύψος. Είχαν από μία πόρτα που οδηγούσε σε μία σειρά δωματίων στο πίσω μέρος της σκηνής και ήταν διακοσμημένες με εντυπωσιακά αγάλματα. Στην κεντρική κόγχη, που ήταν

ημικυκλική, οι θεατές θα αντίκριζαν τα τεράστια αγάλματα των ρωμαίων αυτοκρατόρων Αδριανού και Τραϊανού. Οι άλλες δύο κόγχες ήταν ορθογώνιες. Στη μία είχαν στήσει τιμητικούς ανδριάντες του Τιβέριου Κλαύδιου Σαιθίδα και της μητέρας του, ενώ στην άλλη ήταν τοποθετημένο ένα κολοσσιαίο άγαλμα του Λούκιου Βέρου, συναυτοκράτορα του Μάρκου Αυρήλιου (161 έως 169 μ.Χ.).

Τα *παρασκήνια*, οι βοηθητικοί χώροι για τους ηθοποιούς, κατασκευάστηκαν στη θέση που βρισκόταν αρχικά η μία από τις δύο *παρόδους* του θεάτρου, στα δεξιά σας, καθώς στέκεστε απέναντι από τη σκηνή. Στη θέση της αριστερής παρόδου, πάλι, δημιουργήθηκε μία πιο εντυπωσιακή είσοδος που στεγαζόταν με καμάρα.

Εικ. 10 Αναπαράσταση της κινητής σκηνής (H. Bulle).

Εικ. 11 Το θέατρο πριν την αναστήλωση.

Από τότε μέχρι σήμερα...

Οι πρώτες ανασκαφές στην αρχαία Μεσσήνη πραγματοποιήθηκαν το 1895 από τον αρχαιολόγο και μετέπειτα πολιτικό Θεμιστοκλή Σοφούλη. Οι ανασκαφές συνεχίζονται μέχρι σήμερα, ενώ από το 1986 ξεκίνησαν παράλληλα και εργασίες για τη συντήρηση, τη στερέωση και την αποκατάσταση των λαμπρών μνημείων της αρχαίας πόλης. Στη διάρκεια του προγράμματος αυτού ήρθε στο φως και το αρχαίο θέατρο. Η αναστήλωση του συνεχίζεται, καθώς οι εργασίες στο κοίλο δεν έχουν ολοκληρωθεί. Παρόλ' αυτά, μετά από σχεδόν 1.700 χρόνια σιωπής, το θέατρο υποδέχθηκε και πάλι θεατές. Στις 3 Αυγούστου 2013 εγκαινιάσε την επαναλειτουργία του με μία βραδιά ιταλικής όπερας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Ελληνικού Φεστιβάλ.

Εικ. 12 Μαρμάρινο άγαλμα της Ίσιδας Πελαγίας.

Και κάτι ακόμα...

Δεν ήταν μόνο τα αγάλματα του πρώτου ορόφου της σκηνής που έφερε στο φως η ανασκαφή, βοηθώντας εμάς σήμερα να φανταστούμε τη μορφή που θα είχε το κτίσμα στην αρχαιότητα. Στο χώρο του προσκηνίου οι αρχαιολόγοι βρήκαν ακόμη ολόκληρα σχεδόν μαρμάρινα αγάλματα και άλλα γλυπτά που φαίνεται ότι θα είχαν πέσει από τις κόγχες του δεύτερου ορόφου. Ένα από αυτά απεικονίζει την προστάτιδα των ναυτικών Ίσιδα Πελαγία να στέκεται στην πλώρη ενός πλοίου (εικ 12). Είναι πάντως πιθανό ότι το άγαλμα είχε μεταφερθεί από το ιερό που είχαν φτιάξει προς τιμήν της, καθώς και του Σάραπν, ελληνοαιγυπτιακού θεού και οι δύο, δίπλα από το θέατρο.

Βιβλιογραφία

- Θέμελης, Π. (2012), «Μεσσήνη», στο: Βλαχόπουλος, Α. Γ. (επιμ.) *Αρχαιολογία: Πελοπόννησος* (σελ. 488-499), Αθήνα: Μέλισσα.
- Θέμελης, Π. (2010), *Τα θέατρα της Μεσσήνης*, Αθήνα: Διάζωμα-Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας.
- Θέμελης, Π. (1999), *Η Αρχαία Μεσσήνη*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού / Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.

Πηγές από το διαδίκτυο

- Διαδικτυακός τόπος Εταιρείας Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών: <http://www.ancientmessene.gr/index.html>
- Διαδικτυακός τόπος Εφορείας Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας: <http://www.lhepka.gr/messini/messini1.htm>
- Διαδικτυακός τόπος Σωματείου «Διάζωμα»: http://www.diazoma.gr/gr/Page_04-01_AT-042.asp
- Διαδικτυακός τόπος Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού: http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2561

Άλλες πηγές

Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών (καθ. Π. Θέμελης)

Προέλευση εικόνων

- Εικ. 1, 11: Εφορεία Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας
- Εικ. 2-4, 6-9, 12: Αρχείο Εταιρείας Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών (καθ. Π. Θέμελης)
- Εικ. 5, 10: Θέμελης, Π. (2010), *Τα θέατρα της Μεσσήνης*, Αθήνα: Διάζωμα.

Συντονισμός έργου: Μαρία Λαγογιάννη, Δρ Αρχαιολόγος
Σουζάνα Χούλια - Καπελώνη, Αρχαιολόγος

Σχεδιασμός περιεχομένου - γενική επιμέλεια: Έλενα Μπαζίνη, Αρχαιολόγος

Γραφιστική & καλλιτεχνική επιμέλεια: Σπύλιος Πίστας, Γραφίστας

Κείμενα: Μαρία Αγγελάκου, Αρχαιολόγος

Ηλεκτρονική επεξεργασία: Ειρήνη Σταυριανού, Γραφίστας

Παιδαγωγική επιμέλεια: Χρύσα Αθιανού, Εκπαιδευτικός

Διορθώσεις κειμένων: Βιολέττα Ζεύκη, Αρχαιολόγος - Μεταφράστρια

ISBN: 978-960-386-225-3

©2015 Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων

Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο «Σχεδιασμός και παραγωγή παιδαγωγικών εργαλείων για την ανάδειξη της σημασίας του θεάτρου στην αρχαιότητα και σήμερα» (κωδικός MIS 339817) υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.